

Για τον Βασίλη Σαλπιστή

Κάποιες αναμνήσεις από μια συνάντηση στο Saint-Étienne, την πόλη της βιομηχανίας όπλων και ποδηλάτων, κι από κάποιους τριγμούς γύρω από μία σκάλα· πράγματα που βέβαια παραμένουν ασαφή για τον αναγνώστη. Όμως η πρώτη συνάντηση που θυμάμαι ήταν μ' έναν πίνακα με θέμα μια σκάλα, που εμένα μου φαινόταν ανοδική και που τα πάνω σκαλοπάτια της, μέσα από ένα τέχνασμα της προοπτικής, έμοιαζαν να μην οδηγούν πουθενά. Δεν ήξερα τότε εάν έπρεπε να το δω σαν ένα μελαγχολικό τέχνασμα ή σαν κακοτεχνία.

Και μετά ήρθε ένας άλλος πίνακας, μερικά χρόνια αργότερα, ξεκαθαρίζοντας την αρχική αμφιβολία και θολώνοντας παράλληλα λίγο περισσότερο τα νερά. Δύο ουράνιες σφαίρες, μια οστεώδης κούκλα ραπτικής ντυμένη με ένα λευκό φόρεμα και στο πρώτο πλάνο ένα παιδικό αλογάκι, εκείνη τη στιγμή διασκεδάζα αποκρυπτογραφώντας κάπως τα πράγματα· δεδομένου του τίτλου του πίνακα: « A dada » η άμεση αναφορά ήταν εμφανής: το « hobby horse » του Gombrich στο πρώτο πλάνο, ενώ οι δύο σφαίρες παρέπεμπαν στην υδρόγειο η μία και στον Κρόνο η άλλη, με την κούκλα/μοντέλο ραπτικής να θυμίζει τη γυναίκα που είναι αδύνατο να ζωγραφιστεί του Degas (« ο άνθρωπος και η μαριονέτα » στο Μουσείο Gulbenkian της Λισσαβώνας).

Βλέπουμε ότι καθένα από τα στοιχεία αυτά που κατανέμονται στην επιφάνεια του πίνακα, μέσα από τον πλεονασμό του, μας ρίχνει στη αγκαλιά της μελαγχολίας του ζωγράφου, με τη στιγμιαία καταγραφή του συνόλου του πίνακα μέσω της όρασης να απαγορεύει αυτό που επιτρέπει εδώ η γλώσσα, δηλαδή την ανά τμήμα και επαγωγική διατύπωση των βασικών στοιχείων που τραβούν το βλέμμα, και μέσα από την καταφανή παρουσία τους μπλοκάρουν την ερμηνεία, προς όφελος μιας ονειροπόλησης εκτός των ορίων της γλώσσας. Επιπλέον, ο Σαλπιστής ενισχύει ακόμη περισσότερο την πρόθεση της ακίνητης εικόνας με μια μικρή ταινία που ξεκινά από τον « τελειωμένο » πίνακα και πηγαίνει προς τον παρθένο καμβά καταγράφοντας εκεί, τη διάρκεια αντεστραμμένη.

Η ανάμνηση που έχω από αυτά τα δύο έργα φαίνεται να σηματοδοτεί την αρχή της « ειρωνείας » εκείνων που ακολούθησαν μέχρι και σήμερα. Προσωπικά, η χρήση του μέσου του γραπτού λόγου, με τα όριά του, με την αδυναμία του να αποδώσει ακαριαία το σύνολο του οπτικού βιώματος, η υπεράσπιση της διαχρονικότητας των λέξεων, η αναζήτηση της ακριβολογίας στην περιγραφή, προσδιορίζοντας με ακρίβεια τόσο το αναπαριστώμενο όσο και την (ανα)παριστώσα ύλη δε μου πάει· το αφήνω σε άλλους.

Η διάσταση αυτού του έργου - υπονομευτικά μέσω της ψευδοαφηγηματικότητάς του- επιβάλλει τη σιωπή. Τα ερωτήματα που ανακύπτουν εκτός των ορίων του εκφωνήματος, ανησυχητικά εκ της αδυναμίας διατύπωσής τους, επιβεβαιώνουν τον παράδοξο δόλο ενός απωθημένου εικονοκλάστη. Έπιπλέον (ο καλλιτέχνης) υπερθεματίζει, στο στιλ « me, myself and I », όπως το μουσικό συγκρότημα που καταγγέλλει την ομφαλοσκοπική φλυαρία. Φτάνει μάλιστα, με ένα « πλεόνασμα μετιέ » μέχρι την « εκτέλεση » του ζωγραφισμένου και του ζωγραφικού αντικειμένου.

Οι αβεβαιότητες, θαμμένες κάτω από τόση ρητορική της δεξιοτεχνίας και υπονοούμενα (το φάντασμα και η επίπεδη κάλτσα του), μου επιβεβαιώνουν την αγωνία της ύπαρξης στον κόσμο και των επαγγελματικών επιλογών· όλα αυτά γελώντας, μ' ένα γέλιο του οποίου ο ρυθμός γεννά μέσα μας το κενό που μας σπρώχνει μακρύτερα. Ίσως όπως το βλέμμα αυτού του σκύλου που κοιτά αλλά δεν μας λέει τίποτα.